

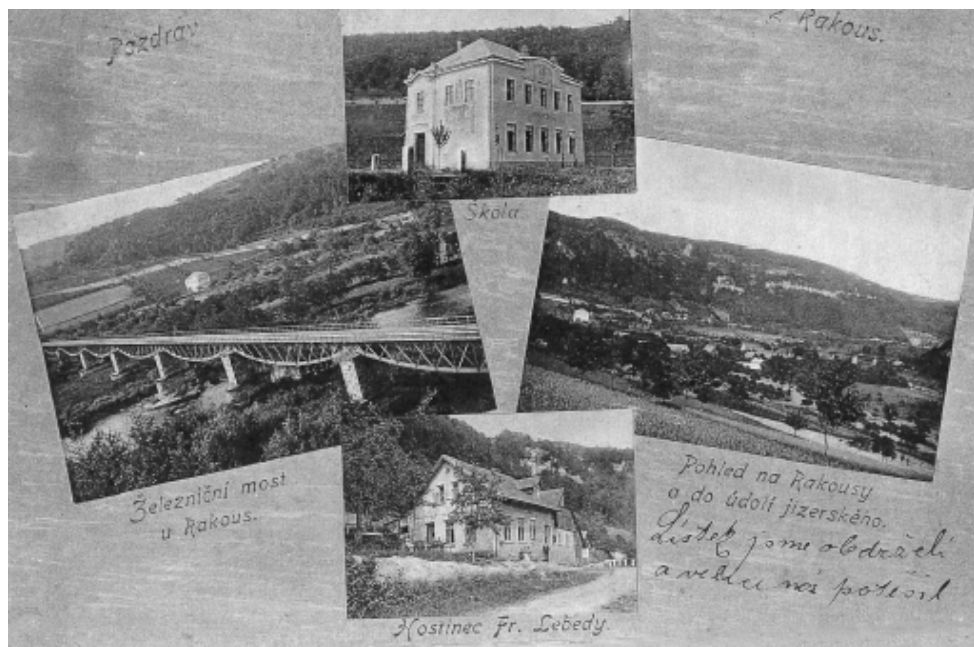

Tábor židovských skautů Tchelet Lavan v Rakousích u Turnova

Kapitoly z dějin židovského skautského hnutí

Jitka Radkovičová – Tiki

Historická fotografie osady Rakousy z alba Jiřího Lebedy

První informaci o táboření židovské mládeže v Rakousích u Turnova jsem získala v archivu kibucu Neot Mordechaj, založeném v Izraeli osadníky z Československa. Procházela jsem zde dokumentaci k sionistickému skautskému hnutí Tchelet Lavan, a fotkám z tábora, který židovští skauti zorganizovali v těchto místech o prázdninách roku 1938, jsem tehdy mnoho pozornosti nevěnovala. Pár fotografií mezi stovkami dalších jsem prostě zaznamenala jen okrajově. Přišel ale čas, kdy jsem tuto svou dokumentační zásobárnu prohlédla znovu a důkladněji, protože jsem v Izraeli našla dosud žijícího účastníka tohoto tábora a pamětníka – skauta z hnutí Tchelet Lavan, Matti Cohena, kdysi v předválečném Československu Matyáše Kohna z Ústí nad Labem.

Vlastně to není úplně přesné: Mattiho jsem nenašla já, našel si mě on sám, když požádal svoji izraelskou učitelku češtiny, aby zařídila naše seznámení. Zajímala ho práce, kterou v Erecu dělám. Z Mattiho povídání jsem si postupně poskládala obrázek jak o oddílech – většinou z oblasti Sudet – které v Rakousích tenkrát tábořily, tak o politické situaci té doby; byl to rok, ve kterém se tábořilo naposled. Potom přišel podzim 1938 a s ním události, na které nikdo zvědavý nebyl, ale vyhnout se jim nemohl, zvláště pokud byl Žid: Křišťálová noc a útěk židovského obyvatelstva z postižených sudetských oblastí do vnitrozemí.

*Oddíl Blesk (hebrejsky Bárak) z Ústí nad Labem na táboře;
v pozadí „rakouský“ most, který usnadnil lokalizaci místa*

Rakousy jsem měla v seznamu svých skautsko-židovských výprav za poznáním, věděla jsem, že dříve nebo později se tam vydám, a o letošních prázdninách jsme se tam s přáteli, Dianou a Milanem Prouzovými, kteří se postupem času stali věrnými podporovateli výzkumu, konečně vypravili. Pátrání po místech žido-skautských tábořišť je zvláštním druhem jakési krajinné archeologie a bylo tomu tak i v tomhle případě. Na fotkách vidíme spokojenou a šťastnou mládež, o svém příštím osudu nic netušící. Na mnoha záběrech také vidíme železniční most; a protože trať tudy vede jen jedna, po půlhodině „rekonstrukčních terénních prací“ jsme takzvaně byli doma. Díky pomoci místního obyvatelstva jsme pak našli potomka někdejších majitelů louky a sadu, na kterých se tábořilo, pana Jiřího Lebedu. Potud bylo všechno v pořádku. Ale začalo být také jasné, že závěry nebudou jednoznačné, protože v „případu Rakousy“ je příliš mnoho neznámých, ještě více proměnných a ze všeho nejvíc je otazníků.

Židovští skauti obvykle tábořili na pozemcích patřících buď židovským majitelům nebo sympatizantům s touto komunitou, takže nás přirozeně tyto vztahy zajímaly. Rodina Lebedových údajně židovská nebyla, velmi pravděpodobně tedy zafungovala náklonnost k židovské populaci nebo vazba, o které už dnes nic nevíme. Židovským oddílům ze Sudet

*Židovští skauti pochodují osadou
Michovka poblíž Rakous*

louku Lebedových doporučil k táboření rodinný známý z Turnova jménem Fischer, rovněž židovského původu. I tak ale bylo zvláštní najít stopy po židovském táboře v místě, kde se žádní Židé nikdy nevyskytovali (až dosud jsme zmínku o sebemenším židovském osídlení Rakous nenašli).

Pak nás pan Lebeda dovedl k domu, který vlastní jeho rodina. Postaven byl roku 1833 a Lebedovi ho koupili před sto lety. Vedl nás sem, aby uspokojil naši zvědavost; mezi řečí prohodil, že v chodbě kdysi byly dlaždice s hvězdami, ty už jsou sice dávno pryč, ale jedna hvězda – nad vchodem – prý zůstala. Zbývající poslední hvězdu jsme si samozřejmě chtěli prohlédnout, protože nás všechny tři napadla stejná myšlenka. Když jsme ji uviděli, čelisti nám popadaly do prachu, náš odhad byl správný: nad vchodem se skvěla Magen David, hvězda Davidova. Hvězda Davidova na domě pár desítek metrů od místa, na kterém kdysi stál tábor židovských skautů, v osadě, ve které židovské obyvatelstvo údajně nikdy v minulosti nežilo.

Magen David nad vchodem do stavení

Vyslechli jsme také několik velmi zajímavých vzpomínek, protože náš pamětník si židovské skauty pamatoval, otaxoval je jako vzornou jednotku, pověděl dále, že maminka občas pro táborníky vařila a on je jako malý chlapec chodil navštěvovat. Dostali jsme také fotografii podobnou sérii těch, které jsem přivezla z Izraele, s tím rozdílem, že tuhle konkrétní pan Lebeda vylovil z vlastního fotoalba – byla to fotka dívčí družiny skautek ze zmiňovaného tábora. Fotograf byl ovšem jeden a tentýž: Hans Pinn z Ústí nad Labem, který se svými fotografiemi později v Izraeli proslavil.

Dál už vlastně není o čem psát, zbývá jen seřadit pár otázek, které se během naší návštěvy vyvojily a zůstaly bez odpovědi:

- Co dělá Davidova hvězda na stavení v oblasti, ve které Židé nikdy nebydleli? Jediná židovská jednotka, která se kdy v okolí Rakous objevila, byla pracovní, nikoliv místní: v době války zde opravovala poničený železniční tunel.
- Kam se ztratila obecní kronika, která by mohla na spoustu otázek podat odpověď? Genius loci, zvláštní duch tohoto místa, nám bohužel odpověď neposkytl.
- Jaký příběh by vyšel najevo, kdybychom mohli pátrat se znalostí všech aspektů a podrobností? Během druhé světové války se zde ukrývalo velké množství odbojářů, včetně

Dívčí družina. Fotografie uchovaná v albu pana Jiřího Lebedy z předválečné doby

Vladimíra Krajiny, který patřil k podzemní organizaci nazvané ÚVOD (Ústřední vedení odboje domácího) a z Českého ráje vysílal Spojencům zprávy až do svého zatčení v lednu 1943. Mnozí za zachráněných odbojářů údajně vděčili za život otci pana Lebedy, majiteli místního hostince, Františku Lebedovi.

Na možnou odpověď v případě první otázky přišel Marek Bárta, grafik a dlouholetý kamarád, jehož rodina zčásti pochází z Turnova. Podle něj se v této části Čech vyskytovalo mnoho tajných evangelíků. Někteří z nich v době rekatolizace mohli raději než ke katolické víře přestoupit k judaismu. Po vydání tolerančního patentu se pak část z nich vrátila zpět k evangelické víře, jiní zůstali u víry židovské. Zdá se, že tento model zafungoval u některých rodin v osadě Rakousy. Na ostatní otázky snad najdeme odpověď v budoucnosti.

*Pan Jiří Lebeda, potomek původních majitelů louky, na které stál tábor
židovských skautů Tchelet Lavan o prázdninách roku 1938*

Ať tak či onak: židovští účastníci tábora v Rakousích se rozprchlí do světa, řada z nich emigrovala do Palestiny, část skončila ve vyhlazovacích táborech a pokud přežila, odstěhovala se po válce do nově vzniklého státu Izrael. To už je ale námět na úplně jiný článek. Se stopami jejich životů se totiž lze v nejrůznějších podobách setkat v Izraeli dodnes.

